

Jakob terug naar Kanaän

Periodethema: Jakob
Genesis 31

a. Gods opdracht en Jakobs
gesprek met zijn vrouwen
(Gen. 31: 1-16)

UITLEG VAN DE TEKST

Jakob heeft inmiddels twintig jaar bij Laban gewerkt. Deze tijd was niet altijd gemakkelijk, want Laban wilde vooral van Jakob profiteren. Gaandeweg verslechtert de situatie echter nog meer. Het zijn nu vooral de zonen van Laban die een duit in het zakje doen. Ze beginnen zich erover te beklagen dat Jakob zich het vermogen van hun vader toe-eigent en zo hun eigen aandeel in de erfenis vermindert. 'Jakob is op kosten van ons rijk geworden', zo luidt hun verwijt. Wat de zonen zeggen, lijkt ook meer en meer Labans eigen visie te worden en zo wordt de verhouding tussen hem en Jakob gespannen (vers 2). In deze omstandigheden krijgt Jakob een bevel van God: hij moet terugkeren naar zijn vaderland en naar zijn eigen familie. De Heere belooft daarbij met hem te zijn. Al eerder wilde Jakob terug naar huis (Gen. 30: 25-26), maar Laban haalde hem toen over om nog een poosje te blijven werken en wat extra's te verdienen. Nu is het echter Gods tijd om naar huis te gaan. Nadat hij deze openbaring ontvangen heeft, roept Jakob zijn twee vrouwen bij zich op het veld (vers 4-16). Hij vertelt hun over de gespannen situatie tussen hem en hun vader Laban. Uitvoerig herinnert Jakob hen eraan wat er de laatste jaren allemaal is voorgevallen. Jakob heeft Laban altijd trouw gediend, maar Laban veranderde iedere keer Jakobs loon.

In het vorige hoofdstuk is verteld dat Jakob aan Laban vroeg om pasgeboren lammetjes en geitjes om een eigen kudde op te bouwen. Namelijk de bruine (of zwarte) lammetjes en gestippelde en gevlekte ('geplekte') geitjes (Gen. 30: 33). Dat leek Laban een goed plan. Maar door Jakobs tactiek werden er vanaf dat moment juist heel veel gestreepte ('gesprenkelde'), gestippelde ('gespikkelde') en gevlekte ('geplekte') jongen geboren (Gen. 30: 39). Zo werd Jakobs kudde heel groot. Laban was daar zo boos over, dat hij de afspraak steeds veranderde. Nu eens beloofde hij de gespikkelde als loon en dan weer de gestreepte beesten. Maar wat Laban ook veranderde, het pakte telkens goed voor Jakob uit. Jakob kreeg altijd de meeste lammeren (vers 8). God zorgde voor Jakob! Dan vertelt Jakob aan Lea en Rachel over de droom die hij gehad heeft. Vers 3 sprak daar al over, maar nu wordt de droom verder uitgewerkt. In de droom sprak 'de Engel van God' tot hem. Elders in de Bijbel wordt deze Engel vaak 'Engel des HEEREN' genoemd. Deze Engel zegt dat Hij 'de God van Bethel' is (vers 13). We kunnen in deze Engel een voorafschaduwing zien van de Heere Jezus. De Heere blijkt alles gezien te hebben wat Laban Jakob aandeed en hoe oneerlijk hij hem behandelde. Hij spoort Jakob daarom aan om terug te gaan naar het beloofde land, naar Bethel, waar Jakob de Heere zag (Gen. 28: 10-15) en waar hij een belofte had gedaan bij een opgerichte steen (Gen. 28: 16-22). Als Jakob klaar is met het vertellen van zijn boodschap, blijken zijn twee vrouwen Lea en Rachel het helemaal eens te zijn met het plan om te vertrekken. Ook zij beklagen zich over het inhalige karakter van Laban. Hij heeft ook aan hen flink verdiend en het zit er niet in dat zijzelf nog een erfenis krijgen.

Daarom kunnen ze maar beter weggaan. Wat Jakob uiteindelijk overgehouden heeft aan zijn werk, is een geschenk van God. Daarvan kunnen ook hun zonen leven. Ze geven Jakob daarom een eenduidig advies: doe zoals God je bevolen heeft (vers 16).

b. Jakob vlucht en wordt door Laban ingehaald (Gen. 31: 17-42)

UITLEG VAN DE TEKST

Nu de vrouwen helemaal achter het plan staan, is het besluit snel genomen. Jakob vertrekt met alles wat hij heeft (vrouwen, kinderen, zijn kudde geiten en schapen, slaven, slavinnen en zijn ezels en kamelen (zie Gen. 30: 43) uit Paddan-Aram. Zijn reisdoel is Izak, in het land Kanaän. Arm is Jakob in Paddan-Aram gekomen, buitengewoon rijk vertrekt hij er nu. Deze rijkdom is een geschenk van God (vers 16). Vlak voor ze weggaan, pleegt Rachel een diefstal. Omdat Laban er niet is, gaat zij gauw zijn tent binnen en steelt de terafim (de huisgoden). Dit is zonde. Allereerst mag zij niet stelen, maar nog erger is dat zij blijkbaar naast God ook vertrouwde op de afgoden. Ze verwachtte er hulp van. Dat is een erge zonde, want de HEERE wil alleen ons vertrouwen hebben. Rachel was eigenlijk dubbelhartig. Enerzijds belijdt zij (samen met Lea) de zegenende hand van God in hun leven (vers 16), anderzijds heeft ze ook graag de steun van de afgoden. Het woord stelen wordt trouwens ook gebruikt voor wat Jakob doet (vers 20). Stiekem gaat Jakob weg. Hij vertrekt niet als Laban thuis is, maar als deze net weg is naar een schaapscheerdersfeest (vers 19). Pas op de derde dag krijgt Laban daar te horen dat Jakob weg is. Daarop gaat hij hem in vliegende vaart achterna. Na zeven dagen haalt hij hem op het gebergte Gilead in. Hoewel Jakob van God bevel had gekregen om te vertrekken, is de manier waarop hij weggaat niet zo netjes. Jakob gaat stiekem weg. Hij handelt slinks. Dat is niet zoals het hoort, hoewel het wel tekenend is voor de slechte verhouding tussen hem en Laban! Het ziet er voor Jakob en zijn familie slecht uit. Laban is woedend dat Jakob weggegaan is. Jakob heeft zijn verworven bezittingen meegenomen en Laban is van mening – ten onrechte! – dat deze eigenlijk hemzelf toebehoren. Hij zal daarom niet aarzelen geweld te gebruiken tegen Jakob. Op dat moment grijpt te Heere in. Hij waarschuwt Laban dat deze Jakob niets mag aandoen: ‘Wacht u dat u met hem spreekt, noch goed noch kwaad’ (vers 24). Dit betekent dat Laban nóch door dreigementen nóch door een verleidelijk aanbod Jakob ervan mag weerhouden om terug te gaan naar Kanaän. Het is immers Gods wil dat Jakob teruggaat. Tegen die wil mag Laban zich niet verzetten. Dat Jakob teruggaat

naar Kanaän heeft immers te maken met Gods verbond met Abraham. Niet Mesopotamië of Paddan-Aram is het beloofde land, maar Kanaän. Als Laban Jakob te spreken krijgt, overlaadt hij hem met verwijten. Jakob heeft Labans dochters (Jakobs vrouwen!) ontvoerd, net als een roversbende dat doet (vers 26). Jakob had keurig moeten melden dat hij vertrok, dan had Laban hem wel uitgeleide gedaan met muziek (vers 27). Nu heeft Laban - zegt deze nogal huichelachtig! - niet eens de gelegenheid gehad om zijn kinderen en kleinkinderen vaarwel te kussen (vers 28). 't Is dat God tot hem gesproken heeft, anders had Laban hem kwaad gedaan! Dat Jakob er zo goed afkomt, is dus alleen te danken aan de Heere. Wel heeft Laban nog een ander probleem: de terafim zijn gestolen. Jakobs antwoord op wat Laban hem verwijt, lezen we in vers 31-32. Jakob geeft een verklaring van zijn haastige vlucht: hij was bang voor Laban. Wat betreft de huisgoden, Jakob geeft Laban de vrijheid om overal te gaan zoeken. Degene die ze heeft gestolen, mag gedood worden (vers 32). Jakob laat hier duidelijk merken dat hij niet van Rachels diefstal op de hoogte is. Laban zoekt overal, maar vindt niets. Als hij de tent van Rachel binnengaat, verstopt deze de beeldjes gauw in de zadeltas van haar kameel en gaat er bovenop zitten. Ze zegt tegen haar vader als hij binnenkomt, dat ze niet kan opstaan omdat ze ongesteld is. Laban laat zijn dochter verder met rust. Rachel liegt. Zonde komt nooit alleen. De ene zonde trekt de andere aan. Eerst stelen en dan liegen! Als Laban onverrichter zake bij Jakob terugkomt, valt deze tegen hem uit. Hij vertelt Laban dat hij hem nooit heeft benadeeld. Ook niet toen hij voor de kudde zorgde. Dag en nacht, bij warm en koud weer heeft hij voor de kudde gezorgd. Wat hij verloor, vergoedde hij aan Laban. Hij heeft gewerkt voor zijn vrouwen. 't Is dat God tussenbeide gekomen is en het voor Jakob opnam, anders had het er nog slecht voor hem uitgezien. Dan was Jakob even berooid weggegaan als hij gekomen was. Jakob spreekt in vers 42 een onroerend getuigenis uit over Gods trouwe zorg in zijn leven.

c. Het verbond tussen Laban en Jakob (Gen 31: 42-55)

UITLEG VAN DE TEKST

Laban doet er verder het zwijgen toe. Hij wil Jakob geen kwaad meer doen. Daarom sluit hij met Jakob een verbond. Een opgerichte steen is hiervan het getuigenis (vers 45) en een gezamenlijke maaltijd bevestigt de gemaakte afspraak. De steenhoop die voor deze gelegenheid gemaakt wordt, heet in het Aramees Jegar-Sahadutha en in het Hebreeuws Gilead (vers 47).

De steenhoop is ook een soort grensscheiding. Laban zal niet met kwade bedoelingen tegen Jakob voorbij deze hoop trekken en andersom ook niet. Tenslotte eist Laban van Jakob de verzekering dat deze zijn dochters goed zal behandelen en niet zal verstoten voor andere vrouwen. Jakob belooft dat. In vers 35 wordt verteld dat ze allemaal huns weegs gaan. Laban gaat terug naar Paddan-Aram en Jakob gaat naar Kanaän. Ze hebben elkaar waarschijnlijk nooit meer gezien.

TER OVERWEGING

Deze geschiedenis is best ingewikkeld voor jonge kinderen. Beperk u daarom tot de hoofdlijnen. Voor wat betreft de toepassing, kunt u denken aan het volgende. God wil niet dat Jakob in Paddan-Aram blijft. Kanaän is het beloofde land. Dat land heeft hij Abraham beloofd (Gen. 12 en 15). Daar zal Hij Zijn Zoon geboren laten worden. We moeten deze geschiedenissen lezen vanuit deze belofte aan Abraham. God zal Zijn beloften nakomen. Uiteindelijk moet alles meewerken aan de vervulling van Gods beloften. De jaloezie van Laban en zijn zonen draagt eraan bij dat Jakob naar Kanaän teruggaat. Gods wegen zijn vaak ondoordringelijk. Jakob heeft het bij oom Laban heel moeilijk. Telkens wordt hij bedrogen. De Heere laat echter aan Jakob weten dat hij alle ellende ziet en

kent (vers 12). Dat is een hele troost. Ook nu. God vergeet Zijn beloften niet. Maar Hij vergeet ook niet wat wij Hem beloofden. Dat maakt de Heere duidelijk in vers 13. Gods zorg voor Jakob is ontroerend. Hij wist welke vernederingen Jakob moest ondergaan bij Laban en Hij wist hoe boos Laban was toen Jakob wegvluchtte. Telkens beschermt de Heere Zijn kind Jakob. Jezus zegt: 'en Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid en niemand zal dezelve uit Mijn hand rukken' (Joh. 10: 28). Rachel steelt en liegt. Rachel was een mooie vrouw, maar ze had geen mooi hart. Ze vertrouwde de Heere niet volkomen. Haar ongeloof en diefstal verleidden haar tenslotte tot een leugen. De ene zonde trekt de andere aan. Let erop dat het vertrouwen op God niet kan samengaan met de dienst van de afgoden. God vraagt ons hele hart. Laban en Jakob sluiten tenslotte een verbond. Ze beloven elkaar geen kwaad te doen. Een steenhoop en een maaltijd zijn daarvan het teken. Het Heilig Avondmaal is ook een verbondsmaaltijd. Daarin belooft God altijd voor Zijn kinderen te zorgen, omdat ze deel hebben aan het levende Brood (Christus).

GELOFSLEER

Zie voor de leiding van God in het leven van de gelovigen: Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 13.

